

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Název projektu:

Internacionalizace, spolupráce, inovace, reflexe a evaluace v přípravě budoucích učitelů

Registrační číslo:

CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_068/0015764

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons 4.0 ve variantě BY-SA

Pojem kompetence

Je popsán v 18 vzdělávacích programech.

Ve 14 případech se kompetence nevyskytují jako pojem. Programy pracují s pojmy **vzdělávací cíle, popis cílů, primární cíle, cíle všeobecného vzdělávání.**

Vyskytují se země – Skotsko a Portugalsko, kde byl dříve pojem kompetence využíván, ale v současnosti již ne. Portugalsko využívá pojem „goals“ a Skotsko „outcome“.

Většina programů člení kompetence na: **osobní, sociální, metodické a oborové.**

Oborové kompetence

Některé programy zdůrazňují specifičnost výtvarné výchovy **definováním hlavní oborové kompetence – obrazová kompetence** (Lucembursko) nebo **vizuální kompetence** (Dánsko), případně **vizuální gramotnosti** či **vizuální komunikace**.

V německých plánech pak dominuje také **metodická kompetence**.

Často staví do popředí programy také **osobnostní rozvoj** (kompetence k řešení problémů, občanská, osobní, zodpovědnosti, samostatného kritického a kreativního myšlení apod.).

Z hlediska vyučovacích metod – **neudávají konkrétní didaktické koncepty či metody**.

Důraz kladen na obecné principy: samostatnost jednání, řešení problémů, aktivita žáka, hravé a experimentální zacházení s technikami, kooperativní formy učení, zdůraznění pedagogický konstruktivismus.

Poměr teorie a praxe

Většina programů udává stejnou závažnost **teorie a praxe**.

Přesto **převažuje v rámci kurikula podíl tvůrčí praxe**. Na straně druhé např. v Polsku ve vyšších ročnících žáci studují pouze dějiny umění.

Oborové obsahy a učivo

Dominantní obsahy: umělecká a obrazová kompetence, historické a současné umění, design, architektura, vizuální kultura každodennosti, umělecko-řemeslná praxe.

Ve většině programů jsou explicitně jmenovány: architektura a design.

Často jmenované součásti vzdělávacího obsahu: historické a soudobé umění, procesuálně založené umění, architektura, tradiční řemeslná produkce a design, analogická a digitální média, video, performativní inscenace, tvůrčí praxe, obrazy každodennosti, vizuální média, tvorba životního prostředí, estetika všedního dne, řemeslná praxe, technika, vizuální kultura, typografie, masmédia a populární kultura.

Výrazové možnosti: malby, kresby, grafiky, plastiky, prostorové tvorby, fotografie, filmu, nových médií, hry a akce, tvorba životního prostředí.

Celostvový rozvoj osobnosti žáka nad oborové kompetence...

Odborníci jmenují jako cíle rozvoj:

kreativního myšlení a jednání, řešení problémů,
rozvoj osobní kompetence, invence a kreativity,
schopnosti prezentace a reflexe (často spojováno s tvorbou portfolia).

Většina odborníků se věnuje **personální kompetenci**. Mezi cíli jmenují: získání sebevědomí, kritického myšlení, invence, senzibility, kompetence k řešení problémů, schopnosti imaginace a kreativního myšlení.

Ilustrativní výzkumná sonda - česká gymnaziální praxe v mezinárodním srovnání

European Framework of Reference for Visual Literacy (2016) jako nástroj evaluace a komparace pedagogiky umění?

The core: CEFR-VL's competence model

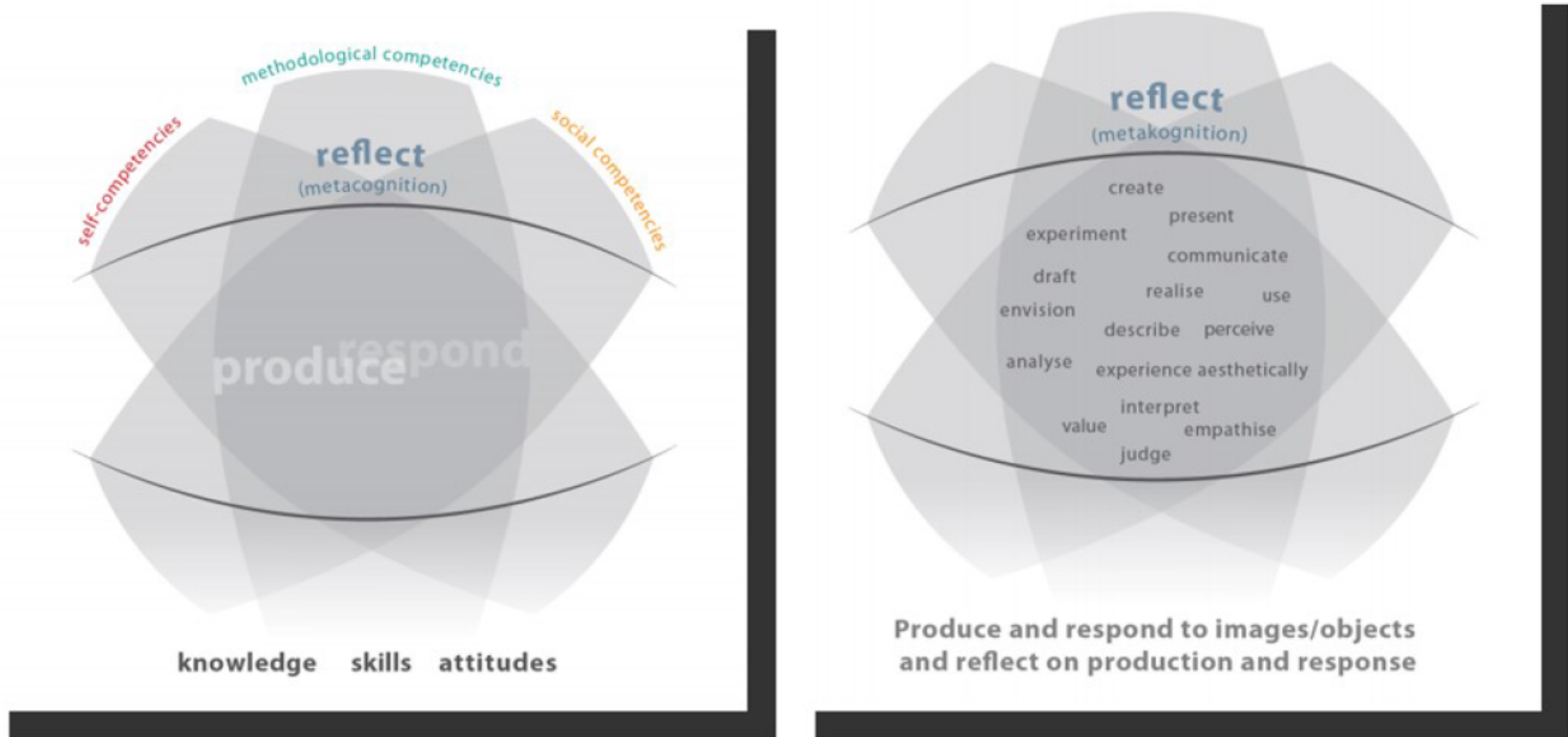

Figure 1 and 2: Basic dimensions of Visual Literacy / Differentiation of sub-competencies

Očekávané výstupy – oborové kompetence

Obrazy/objekty

popsat (něm. beschreiben, angl. describe); **imaginovat** (něm. imaginieren, angl. envision);

navrhnout (něm. entwerfen, angl. draft); **tvorit** (něm. gestalten, angl. create, design);

experimentovat (něm. experimentieren, angl. experiment); **realizovat** (něm. realisieren, angl. make);

užít, využít (něm. verwenden, angl. use); **komunikovat** (něm. kommunizieren, angl. communicate by images);

prezentovat (něm. präsentieren, angl. present); **vnímat** (něm. wahrnehmen, angl. perceive);

analyzovat (něm. untersuchen, angl. analyse); **interpretovat** (něm. deuten, angl. interpret);

posoudit, hodnotit (něm. beurteilen, angl. judge, evaluate);

učinit estetickou zkušenost (něm. ästhetisch erfahren, angl. experience aesthetically); **vcítit se** (něm. einfühlen, angl. empathise);

ocenit, ohodnotit (něm. wertschätzen, angl. value, appreciate).

Empirická realita – výzkumný plán

Sběr empirických dat byl realizován studenty KVV PedF UK v Praze v rámci jejich vysokoškolských praxí v roce 2015 na 7 gymnáziích v průběhu ca 80 vyučovacích hodin (Gymnázium Na Pražačce, Gymnázium Jana Nerudy, Gymnázium Karviná, Gymnázium Na Zatlane, Gymnázium Budějovická, Gymnázium Špitálská, Gymnázium Nad Štolou).

Metody sběru dat: hospitační protokoly, fotodokumentace tvůrčího procesu i výsledných výtvarných prací.

Pozornost hospitujících studentů ve výuce fakultních učitelů byla zaměřena především na následující témata:

- 1) design vyučování zaměřeného na dosahování kompetencí, formulace výtvarných úloh;
- 2) realizované výstupy jako odraz profesních kompetencí učitelů;
- 3) možnost dosažení dílčích oborových kompetencí dle prototypu Referenčního rámce vizuální gramotnosti (ENViL 2015).

Výzkumné otázky

Metoda vyhodnocení dat: kvalitativní obsahová analýza podle P. Mayringa (2007)

Veškerý textový materiál byl vyhodnocen ve vztahu k dílčím oborovým kompetencím CEFR-VL (2015). Zároveň bylo nutné při interpretaci výzkumných výsledků v mezinárodních souvislostech také zohlednit metody srovnávací pedagogiky (Adick, 2008, Průcha, 2012).

Výzkumné otázky:

Které žákovské kompetence umožňují získat výtvarné úlohy?

Jak se liší, či shodují cílové kategorie českých RVP a návrhu Společného evropského referenčního rámce vizuální gramotnosti?

Přehled zdrojů a použité literatury

Mayring, P. (2008). Neuere Entwicklungen in der qualitativen Forschung und der Qualitativen Inhaltsanalyse. In P. Mayring & M. Gläser-Zikuda (Eds.), Die Praxis der Qualitativen Inhaltsanalyse (s. 7–19). Weinheim: Beltz.

Adick, Christel. (2008). Forschung zur Universalisierung von Schule. 10.1007/978-3-531-91095-6_41.

PRŮCHA, Jan. Alternativní školy a inovace ve vzdělávání. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2004. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-977-1